

ПРИДОБИВАНЕ НА ДИГИТАЛНИ КОМПЕТЕНЦИИ КАТО СРЕДСТВО ЗА
НАМАЛЯВАНЕ НА СТРУКТУРНАТА БЕЗРАБОТИЦА И УСПЕШНО
РЕАЛИЗИРАНЕ НА ПАЗАРА НА ТРУДА

Виолета Николова^x

Дигиталната компетентност се определя от Европейския съюз като една от ключовите компетенции за учене през целия живот. Обезпечението на младите хора с ключови компетентности и подобряване на образователните им постижения са основна част от стратегиите на Европейския съюз за растеж, за устойчиво развитие и за работни места. Населението на Република България е ситуирано в сложна социална, политическа и икономическа обстановка. Безработицата е социален риск, предизвикващ редица икономически и социални последици. Изграждането на дигитални компетентности на студенти от различни специалности ще спомогне те да се изградят като конкурентноспособни кадри на националния и европейски пазар на труда. Изграждането на тези компетентности би могло да доведе до нова вълна на реализации на пазара на труда от страна на млади специалисти и свеждане до минимум на равнището на структурната безработица .

Ключови думи: дигитални компетентности, безработица, реализация

На 18 декември 2006 г Европейският парламент, заедно с други европейски институции, приема препоръки, относно ключовите компетентности за учене през целия живот. Тези препоръки са отразени и в редица работните документи на Европейската комисия през следващите години за гарантиране на качествено и модерно образование, нужно за XXI век.

Необходимостта да бъдат обезпечени младите хора с ключови компетентности и подобряване на образователните им постижения е основна част от стратегиите на Европейския съюз за растеж , за устойчиво развитие и за работни места.

Въпреки приетите стратегически документи от европейските институции, населението на Република България, което е част от Европейския съюз, все още е ситуирано в сложна социална, политическа и икономическа обстановка. Безработицата е социален риск, предизвикващ редица икономически последствия.

От икономическата литература е известно, че причините за безработицата, както и нейните разновидности, са няколко вида:

- Текуща безработица – счита се, че се дължи на текущи промени в икономиката. Свързва се с движението на работна сила от един регион в друг, от един отрасъл в друг или от една фирма в друга. Тази безработица се приписва за динамичните и обновяващи се пазари;

- Структурна безработица – свързва се с технологични промени в основните отрасли на икономиката. Счита се, че се поражда от закриването на работни места с наложили се като традиционни на трудовия пазар изисквания по отношение на работната сила, и разкриването на нови работни места, за чието заемане се изискват други качествено нови знания и умения. Тази безработица се описва като резултат от несъответствието на наличната работна сила на трудовия пазар и изискванията на производството. Като средство за нейното избягване се препоръчва гъвкава образователна система с поставяне на акценти върху изпреварващото обучение.

- Циклична безработица – описва се като промени в търсенето на труд в посока надолу, в резултат от цикличния характер на развитие на производство. Цикличната безработица се счита за типична за фазите на развитие на производство.

По данни на Националния статистически институт в България през третото тримесечие на 2014 година има регистрирани 368800 безработни лица. 146400 души попадат в категорията „трайно безработни”, с продължителност на безработицата 2 или повече години. Най-многобройни са безработните от т.нар. „група на младежите” на възраст между 25 и 34 години- 88 500 души и групата на населението в активна трудова възраст между 35 и 44 години- 89 900 души.

С цел противодействие на тази тревожна тенденция, Агенцията по заетостта стартира редица програми с европейско финансиране, целящи да повишат дигиталните компетентности както на безработните, така и на работещите. На повишаването на дигиталните компетентности на безработните се разчита като на средство за тяхната

по-голяма конкурентоспособност на пазара на труда. Чрез тях се разчита и за намиране на трудова заетост и справяне със структурната безработица. За работещите, повишаването на дигиталните компетентности повишава и тяхната работоспособност и конкурентоспособност. Тя е своеобразна превенция на риска от структурна безработица на фона на динамично променящата се среда на труда.

Дигиталната компетентност се определя от Европейските институции като една от ключовите компетенции за учене през целия живот. За съжаление свързаните с тази проблематика дейности по оперативните програми на Агенцията по заетостта се извършват от всякакъв вид фирми, регистрирали се като обучителни организации, а не от специалистите в университетите. Неглижирането на подготвени кадри от университетите, които могат да адаптират необходимите знания към съвременните изисквания на пазара на труда е негативен момент. Програмите, по които се обучаваха хиляди българи, всъщност представляваха обучение на базови компютърни умения за работа с Microsoft Office пакетите- Word, Excel, Access.

„В своята същност дигиталната компетентност включва „увереното и критично използване на технологиите на информационното общество за работа, свободно време и комуникация“. Нещо повече дигиталната компетентност свързва чисто техническите познания и използване на цифровите и компютърни технологии с идеите и реализирането на крайната цел. Изключително важен момент е придобиването на умения не само за използване на компютърен и цифров интерфейс, но и умението за търсене, събиране, обработване и анализиране на информация, както и последващо ѝ критично и систематично прилагане.

За Алън Мартин (2006) дигиталната грамотност включва конвергенция на няколко вида грамотност - ИТ грамотност, информационна грамотност, технологична грамотност, медийна грамотност, както и визуална грамотност, придобили ново или нарастващо значение с появата на цифровите среди. Всъщност дигиталните компетенции бихме могли да дефинираме като обвързване на съвременната медийната грамотност с „изграждането на динамични стратегии за критично и ефективно използване на информационните ресурси в дигитална среда.“ (Шопова, 2013:1)

В образователните програми на различните специалности в Югозападен университет „Неофит Рилски“ към момента няма специално обособени учебни

дисциплини, насочени към изучаването на основни аспекти на медийните компетентности в дигитална среда. Нещо повече на фона на ускореното технологично развитие и „компютъризация”, тези компетентности трябва да бъдат формирани в студенти от различни специалности с цел те да се изградят като конкурентноспособни кадри на националния и европейски пазар на труда, и като превантивна мярка за намаляване на структурната безработица.

Често в публичното пространство се говори за това колко добре подготвени кадри излизат от университетите, но по-късно не успяват да се реализират на местния или европейски пазар на труда. В повечето случаи, финансовата криза и тежко икономическо състояние, в което се намира страната ни, е извинението и оправданието за нереализирането на тези хора. Би трябвало да се очаква, обаче, че съвременната медийна грамотност и изграждане на ключови дигитални компетентности в студентите би могло да доведе до нова вълна на реализации на пазара на труда от страна на млади специалисти и свеждане до минимум на равнището на структурната безработица.

Под ключови дигитални компетентности трябва да се имат предвид както базисните компютърни умения, така и създаването на умения за търсене, анализиране и критично разглеждане на информацията от огромния информационен поток в интернет. Твърде често, начинът, по който се търси информация по дадена тема предопределя качеството и достоверността на получените резултати. Ето защо в студентите трябва да бъде изградено базовото умение за задаване на точни и правилни критерии за търсената от тях информация.

Второто умение, което трябва да се изгради е да подхождат критично, анализирайки получените резултати.

Третото умение е свързано с правилното използване на получената информация и „отсяването“ на същностните моменти. Четвъртото умение е свързано със способността да се създава и представя информация от студентите.

За да зададат точните и правилни критерии за търсената от тях информация в големите информационни масиви, каквито са например електронните библиотечни фондове или до които могат да достигнат чрез интернет търсачката, в студентите трябва да бъде изградено аналитично мислене и критично преценяване на това, което е

в същността на търсената от тях информация, т.е. да дефинират най-точните ключови думи, характеризиращи тяхното търсене.

След като получат резултати, отговаряща на заявката за търсената информация, студентите трябва да придобият умение за селектиране на достоверните информационни източници, на които могат да се доверят напълно, на тези, чиято информация трябва да бъде анализирана критично и на информационните източници, които разпространяват дезинформация. Например, ако студентите търсят професионален стаж, източникът, на който могат напълно да се доверят е уебсайта на кариерния център на университета и на официалната страница на Министерство на образованието. Критично би следвало да се разглежда публикуваната информация за професионални стажове в други уебсайтове, форуми и други подобни.

Четвъртото умение, което е свързано с правилното използване на информацията, всъщност валидизира ефективното прилагане на предишните две умения и предполага реализиране на поставените цели на индивидите.

Петото умение за създаване на информация е ключово за успешната трудова реализация. За да бъде придобито това умение е необходимо голямо информационно натрупване, което в последствие да бъде пречупено през призмата на собствения светоглед.

Тренингът е основен етап в процеса на придобиване на дигитални компетентности. Чрез него се преодолява един съществен проблем, при който младите специалисти придобиват голямо количество теоретични знания, в случаи когато срещат трудности да се адаптират в реална работна среда. Процесът на придобиване на дигитално компетентности чрез тренинги всъщност има потенциала да направи плавна връзка от теорията към практиката. По този начин студентите ще бъдат много по-подготвени за реалните работни условия и ще им бъде необходим много по-малък период от време за адаптация и навлизане в същността на работния процес.

Придобиването на дигитални компетентности от студентите, които в последствие излизат на пазара на труда предизвиква две следствия:

-Намаляване на структурната безработица, което се осъществява чрез адаптираното образование на студентите;

-Трансформиране на пазара на труда от статичен в интерактивен и динамичен, в следствие на засилващите се глобализационни процеси, които изправят Европейския съюз пред нови предизвикателства. В този ред на мисли всеки гражданин ще се нуждае от по-широк набор от ключови компетентности, за да може да се приспособява гъвкаво към бързо променящия се и силно взаимосвързан свят.

„Младите хора вече не могат да очакват, че ще прекарат целия си живот в един отрасъл на заетост, или дори на едно място; пътеките на тяхното кариерно развитие ще се променят по непредвидими начини и ще им бъде нужен богат спектър от компетентности с широко приложение, за да могат да се приспособят. В един все по-сложен свят, творчеството, способността да се мисли разностранно, комплексните умения и приспособимостта вече са по-ценени от специфичния обем от знания. Въпросът за уменията е от жизнено значение.” (Колева, 2010:1)

ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА:

Колева, Г. (2010), Иновации в обучението по информационни технологии, *национална конференция „Образованието в информационното общество”*

Шопова, Т.,(2013) Развитие на дигиталната компетентност у студентите, *NotaBene,бр.26*

Martin, A. (2006). A european framework for digital literacy, *Nordic Journal of Digital Literacy*, 02/2006

Digital Agenda for Europe (n.d.). ICT & Education, Retrieved from <http://ec.europa.eu/digital-agenda/en/ict-education>

European Parliament and the Council (2006). Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 on key competences for lifelong learning. *Official Journal of the European Union, L394/310*

UNESCO (2003, September 20-23). *The Prague Declaration, "Towards an Information Literate Society"*, Prague, Czech Republic. Retrieved from <http://portal.unesco.org>.

UNESCO (2005). *Towards Knowledge Societies. World Report*, ISBN 92-3-204000-X., Received from <http://www.unesco.org/publications>,

UNESCO (2006). *Education for All, Global Monitoring Report 2006*, Paris: UNESCO Publishing

---

^x Виолета Николова е редовен докторант в катедра Социология, Философски факултет при ЮЗУ „Неофит Рилски”-Благоевград.